

Vertinimas mokymuisi

2013-12-20

Kalba neredaguota, tekstas bus pildomas

Iš anglų kalbos vertė Žydrė Jautakytė

Kas yra vertinimas mokymuisi?

Vertinimas mokymuisi – tai toks mokinių informavimas apie jų mokymąsi, kuris įgalintų mokinius siekti dar geresnių, įtvirtintų rezultatų. (...) Grįžtamojo ryšio individualumas, asmeniškumas gali tarnauti kaip parama žemesnių pasiekimų ir gebėjimų mokiniams ir kaip iššūkis – gabiesiems.

Vertinimas yra ypač svarbi ugdymo proceso dalis. Efektyviai naudojamas vertinimas gali padaryti didžiulį poveikį mokinių pasiekimams, reikšmingai pagerinti mokymąsi.

Siekiant efektyvaus vertinimo mokytojui reikia:

- išaiškinti mokiniams mokymosi uždavinius
- patikrinti, ar mokiniai suprato keliamus mokymosi uždavinius
- supažindinti mokinius su pasiekimų reikalavimais ir padėti suprasti, kada reikalavimai jau yra įgyvendinti
- paaiškinti vertinimo sprendimus taip, kad mokiniai žinotų, kaip pasitaisyti, kaip pagerinti pasiekimus
- rodyti aukštus lūkesčius ir įtikinti mokinius, kad jie gali parodyti geresnius rezultatus, pagerinti anksčiau atliktą darbą.

Kaip gerai jūs taikote vertinimo mokymuisi strategijas?

Atsakykite į lentelėje pateiktus klausimus naudodami 6 balų skalę (1 – puikiai, 2 – labai gerai, 3 – gerai, 4 patenkinamai, 5 silpnai, 6 – labai silpnai). Dešinėje lentelės pusėje įvardykite sritis, kurias reikia patobulinti.

Klausimas	Įvertinimas	Tobulintinos sritys ir veiksmų planas
Kaip gerai išplėtotą mano klausinėjimo techniką?		

Kaip, kokiomis strategijomis vadovaujuosi kurdamas gerus (efektyvius) klausimus?		
Kaip efektyviai pereinu nuo pažymių prie informatyvaus dialogo su mokiniais?		
Kokia yra mano teikiamo grįžtamojo ryšio mokiniams kokybė?		
Kaip aš skatinu mokinių įsivertinimą ir vienas kito vertinimą? Ar tai efektyvu?		

Kaip vartoti vertinimą mokymuisi klasėje?

Dauguma veiklų klasėje gali būti apibrėžiamos kaip vertinimas. Mokytojas mokiniams užduoda užduotis ir veiklas, iškelia klausimus. Mokiniai atlieka užduotis, veiklas ir atsako į klausimus. Mokytojas vertina mokinių įgytas žinias, supratimą, gebėjimus pagal tai, kaip atliktos užduotys, veiklos ir kaip atsakyta į klausimus. Šie mokinių vertinimai įvyksta labai natūraliai, kiekvienoje pamokoje, kiekviename mokymosi periode. Vertinimas reikalauja dvipusio dialogo:

1. sprendimų priėmimo;
2. vertinimo sprendimo paaiškinimo mokiniams.

Svarbu, kad mokytojas pasitikrintų ir įsitikintų ar mokiniai suprato mokymosi uždavinius ir vertinimo kriterijus, kurie bus naudojami įvertinti darbą.

Po kiekvienos pamokos mokytojas turi paklausti savęs – ką mano mokiniai šiandien išmoko tokio, ko nežinojo anksčiau? Net jei kažkas ir nepavyko, tai bus praėjusios pamokos efektyvumo įvertinimas.

Kaip planuoti mokymąsi ir vertinimą?

Mokymasis nevyksta atsitiktinai, jis turi būti rūpestingai suplanuotas. Planavimas yra esminė mokytojo darbo dalis. Mokytojas turėtų planuoti taip, kad kiekvienoje pamokoje ar pamokų cikle būtų sukurtos galimybės mokiniams pajudėti link iškeltų mokymosi tikslų.

Mokytojui reikia:

- nuspręsti, ko bus mokoma konkrečioje pamokoje ar pamokų cikle
- apibrėžti mokymosi uždavinius
- aptarti mokymosi uždavinius su mokiniais
- parengti klausimus ir sukonstruoti užduotis, skirtas patikrinti, kaip mokiniai suprato mokymosi uždavinius
- aptarti su mokiniais kriterijus, kurie bus taikomi darbų įvertinimui
- nuspręsti, kaip bus teikiamas grįžtamasis ryšys
- nutarti, kaip, kokiais būdais mokiniai įsitrauks į įvertinimo procesus
- apgalvoti, kaip mokiniai pasinaudos grįžtamąja informacija ir įvertinimo sprendimais, kad galėtų toliau tobulėti.

Kaip sukurti mokymosi uždavinius?

Mokslo metų pradžioje mokytojams yra įprasta susiplanuoti, kaip bendrosios programos bus įgyvendinamos per mokslo metus. Ilgalaikiame plane detalizuojama, kokie gebėjimai bus ugdomi kiekvieną savaitę, kaip tai bus daroma – tokiu būdu įsitikinama, kad padengiama visa bendroji programa.

Svarbu, kad mokytojas identifikuotų mokymosi uždavinius kiekvienam mokymosi ciklui. Apgalvoti mokymosi uždaviniai padeda įsitikinti, kad mokymosi laikas nešvaistomas „tęsiame tai, ko mokėmės“ neišmokstant nieko naujo.

- Formuluojuot mokymosi uždavinius svarbu juose užkoduoti laukiamus mokymosi rezultatus.
- Mokymosi uždaviniai rengiami mokiniams, remiantis jų pažinimu. Mokymasis negali būti savitiksliis.
- Akivaizdu, kad dvipusė komunikacija yra raktas atveriantis visas mokinių galias (potenciją) mokytis ir pasiekti maksimalių rezultatų.

Kaip mokiniams pateikti mokymosi uždavinius?

Mokytojas paaiškina mokiniams, **kaip** mokiniai turės atlikti užduotį, **ką** jie turės išmokti ją atlikdami ir **kodėl** jie turės to mokytis. Uždavinių aptarimas su mokiniais padės mokytojui įsitikinti, ar mokiniai suprato juos. Mokinių įtraukimas į stebėjimą kaip kiti atlieka užduotis padeda geriau suprasti kriterijus ir taikyti juos savo darbe.

Jei mokiniai žinotų ir suprastų, kaip užduotys atitinka bendrąją programą, jie noriau jas atliktų.

Mokytojas turėtų paaiškinti:

- mokymosi uždavinius ir kodėl mokiniai jų turi pasiekti (ir patikrinti, ar mokiniai suprato, ko iš jų reikalaujama).
- įvertinimo kriterijus ir kaip juos naudoti
- ką mokiniai padarė gerai ir ką jiems dar reikėtų tobulinti (pakartoti, įtvirtinti).

Kaip paaiškinti vertinimo kriterijus?

Mokytojui yra labai svarbu aptarti vertinimo kriterijus su mokiniais. Taip padidinamos mokinių galimybės įsitraukti ir kontroliuoti savąjį mokymosi procesą. Vertinimo kriterijai turi būti aiškūs ir pateikiami prieš atliekant užduotis. Tai yra svarbu todėl, kad visi mokiniai suprastų, ką jie stengiasi pasiekti duotoje užduotyje ir kodėl jie tai daro.

Mokytojui reikia:

- pateikiant mokymosi uždavinius ir vertinimo kriterijus vartoti mokiniams suprantamą kalbą, patikrinti supratimą.
- pasitelkiant pavyzdžius parodyti, kaip vertinimo kriterijai gali būti išpildyti.
- įtraukti vieni kitų vertinimą taikant nurodytus kriterijus.
- skatinti įsivertinimą efektyviai panaudojant vertinimo kriterijus.

Kaip sukurti efektyvų mokymosi ciklo planą?

Mokytojui reikia įsitikinti, kad kiekvieno mokymosi ciklo planas apima:

- detalizuotus mokymosi tikslus / rezultatus
- mokymosi tikslų pristatymo ir aptarimo su mokiniais būdus, supratimo patikrinimo metodus
- informaciją apie vertinimo kriterijus ir pažymius
- įvertinimo galimybes
- grįžtamojo ryšio pateikimo metodus
- ugdymo turinio diferencijavimo ypatumus (pagal konkrečią klasę)
- informaciją apie mokymo ir mokymosi stilius, įtraukiamus į mokymosi periodą
- laiką kartojimui

- diferencijavimui skirtų mokymo ir mokymosi priemonių, naudojamų patenkinti individualius mokinių poreikius ir sukurti efektyvias mokymosi galimybes, specifikacijas
- plane yra pastabų skiltis, kurioje mokytojas galėtų pasižymėti, kas plane pavyko, o kas – ne.

Kaip sukurti mokymosi etosą?

Mokytojas ir besimokanti bendruomenė, kaip visuma, turi:

- įrodyti, kad mokymasis yra vertingas ir džiaugsmingas
- puoselėti pasitikėjimą profesiniuose santykiuose
- ugdyti mokinių gebėjimus paprašyti pagalbos ir gauti atitinkamą paramą
- pasinaudoti mokymusi kaip būdu stiprinti mokinių savigarbą
- nuoširdžiai tikėti, kad VISI mokiniai gali mokytis ir pagerinti savo pasiekimus, palyginus su ankstesniais, tačiau nelyginant mokinių tarpusavyje
- orientuotis į mokymosi pridedamąją vertę
- suprasti ir taikyti Vertinimo Mokymuisi principus
- remtis komandų įsitraukimu kuriant pokyčių strategijas.

GRĮŽTAMASIS RYŠYS IR GRĮŽTAMOJI INFORMACIJA MOKYMUISI

Grižtamasis ryšys kaip vertinimas

Vertinimo mokymuisi modelis yra tiek vertingas, kiek yra kokybiškas mokiniams teikiamas grįžtamasis ryšys.

Sėkmingos Vertinimo mokymuisi strategijos priklauso nuo grįžtamojo ryšio pobūdžio, turinio ir būdų, kaip mokiniai jį gauna ir panaudoja. Dauguma suaugusiųjų vis dar prisimena grįžtamąjį ryšį, kurį jie gaudavo iš mokytojų prieš keletą metų ir šie prisiminimai ne visada patys geriausi. Neapgalvoti komentarai arba palyginimai su vyresniais broliais ar seserimis turėjo minimalų poveikį skatinant mokinio pasitikėjimą. Komentarai, kaip kad: „Ar tu ne Roberto sesuo? Aš nustebinta – jis buvo toks puikus vyrukas!“ gali būti destruktivūs ir menkinantys mokinio mokymosi motyvaciją. Apibendrinantys teiginiai, kurie neturi nieko bendra su mokymusi, nepadedą mokiniui pagerinti darbo. Komentarai, kaip antai: „Šiame darbe yra keletas gerų ir keletas blogų

gabaliukų – tęsk!“ – palieka mokinį nežinioje, nes neidentifikuoja, ką konkrečiai reikia pataisyti, o kur jau yra gerai atlikta.

Galiausiai, grįžtamasis ryšys turi padėti mokiniui pagerinti konkrečius dalykus; kai grįžtamasis ryšys suteikia informacijos, ką ir kaip reikia pataisyti ar sustiprinti atliekamame darbe – tokia informacija mokiniui yra vertinga ir veikia ypač motyvuojančiai. Prisiminkite, mokytojai turi nuoširdžiai demonstruoti, kad jie tiki mokinių jėgomis, jų galimybėmis mokytis ir tobulėti, bet tobulėjimas turi būti matuojamas lyginant to paties mokinio ankstesnius ir vėlesnius pasiekimus, bet ne lyginant vieno mokinio pasiekimus su kitų.

Mokiniai turi pasitikėti mokytoju / vertintoju. Paskelbiant ir paaiškinant vertinimo kriterijus prieš imantis darbo parodys mokiniams, kad mokytojas neturi jokių slaptų kėslų. Žaidimo sąlygų pakeitimai atlikus darbą sukurs nepasitikėjimo atmosferą. Grįžtamasis ryšys turi būti toks, kad mokiniai jo lauktų – ne dėl to, kad ji yra kaip prizas ir sukelia pasisekimo iliuziją, bet dėl to, kad jis **yra garbingas, profesionalus įvertinimas, paaiškintas mokinio lygmeniu**. Gerame grįžtamajame ryšyje yra pagyrimas už tai, ką mokiniai atliko gerai bei konstruktyvūs patarimai, kaip patobulinti užduoties vietas, kurioms dar trūksta kokybės.

Kas yra grįžtamasis ryšys?

- grįžtamasis ryšys teikia asmeniui informaciją, kuri nukreipta į jo darbą ar elgesį
- grįžtamoji informacija turi būti pateikiama pozityviai ir įkvepiantis pripažinti arba tobulinti asmens veiklą ar elgesį
- grįžtamoji informacija negali būti asmeninio pobūdžio, bet remtis objektyviais įrodymais: duomenimis, faktais arba pastebėjimais.

Grįžtamosios informacijos tipai

Patvirtinimas – teikiamas kaip galint greičiau atlikus užduotį: „Puikiai padirbėta, Benai, tu prisiminei saugaus elgesio taisykles, kol ruoši stiklo pagrindą savo dailės darbui.“

Plėtros – „Nensi, kitą kartą tvirtindama popierių prie molberto pasinaudok guminėmis juostelėmis, ne lipnia juoste. Šitaip tu nepažeisi popieriaus.“

Veiksmingumas:

- informacija pritaikyta tenkinti skirtingus individualius mokinių poreikius ir orientuotas į pastebimus įrodymus – mokinio rašto ar praktinius darbus, arba duotos užduoties atlikimą
- sutelkta į individualios veiklos dalykus
- vienu metu susijusi tik su vienu dalyku.

Kai mokiniai atlieka darbą ir paduoda jį mokytojui, jie tikisi dviejų dalykų:

- vertinimo „nuosprendžio“ (pažymio ar kito sutarto ženklų), bet kas dar svarbiau
- grįžtamosios informacijos apie jų darbą.

Neretai mokiniai per daug susitelkia į pažymį, kuriuo jie bus apdovanoti už atliktą darbą. Jiems nesvarbu pastebėjimai ir komentarai, kurie padėtų pagerinti rezultatus. Tokie mokiniai turėtų būti mokomi suprasti grįžtamojo ryšio naudą – tai neįvyks savaime. Mokiniais turi būti sudaromos galimybės tinkamai pasinaudoti grįžtamąja informacija, patirti jos poveikį mokymuisi.

Veiksmingos grįžtamosios informacijos naudingumas

Nekyla abejonių, kad mokiniai gali ir gauna naudos iš grįžtamosios informacijos:

- jie sužino, kaip sekasi judėti į priekį
- jei yra informuoti apie savo stiprybes ir žino, ką dar reikia pagerinti
- jie žino, ką turi daryti, kad rezultatai pagerėtų.

Veiksminga grįžtamoji informacija ir tinkamas jos naudojimas gali pagerinti:

Pažangą: pažanga daroma kai mokiniai žino ir supranta, ką jie turi pagerinti ir jiems duodama laiko atlikti reikiamus pataisymus.

Pasiekimus: jei kiekviename mokymosi cikle mokiniai darys pažangą, tai galimybės pademonstruoti geresnius pasiekimus tikrai išaugs.

Motyvaciją: motyvacija didėja, kai mokiniai pastebi, kad ėmęsi rekomenduotų veiksmų jie pagerina savo rezultatus.

Lankomumą ir punctualumą: kai grįžtamoji informacija yra vertinga ir jos galimas yra mokinių vertinamas, mokiniai paskatinami dalyvauti pamokose, dingsta punctualumo problema.

Elgesį klasėje: bene efektyviausia elgesio valdymo strategija yra atskleisti mokiniams, kokią pažangą jie daro, vadovaudamiesi veiksminga grįžtamąja informacija.

Mokinio ir mokytojo santykius: kai grįžtamoji informacija yra veiksminga, efektyvi, mokinys ima vertinti mokytojo pastangas ir tai akivaizdžiai pagerina mokytojo ir mokinių santykius.

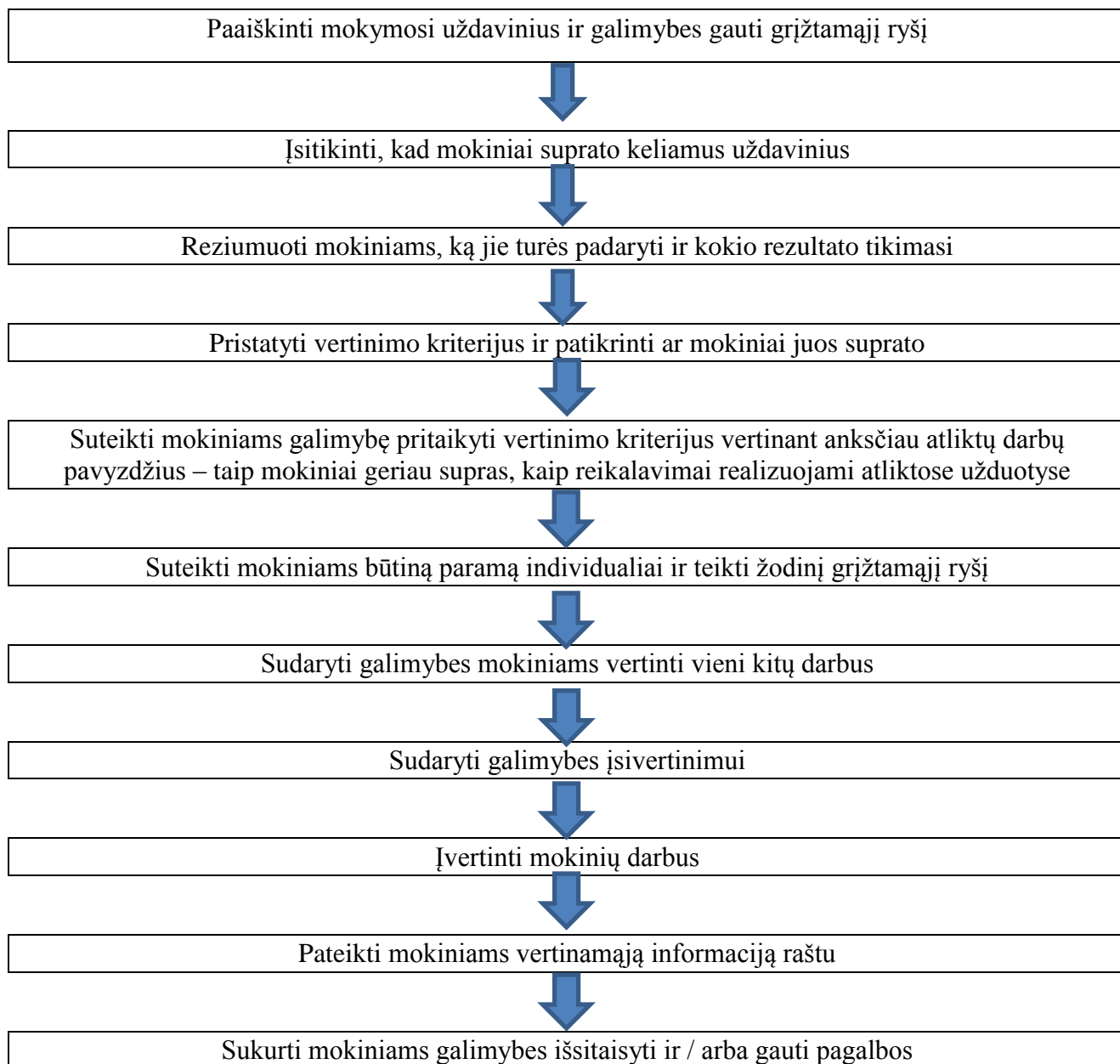
Dalyvavimą pamokoje: kai mokiniai gauna naudingą ir konstruktyvią informaciją, jie skatinami įsitraukti į pamokos veiklas.

Veiksminga grįžtamoji informacija yra:

- Parašyta ar pasakyta taisyklinga kalba
- Aiškiai suformuluota
- Detalizuota
- Įvertinanti
- Konstruktyvi (naudinga)
- Pozityvi
- Nurodanti stiprybes ir silpnybes
- Suteikianti aiškias gaires kaip mokiniui pagerinti rezultatus
- Prasidedanti nuo informacijos, ką mokinys padarė gerai
- Tęsiama nurodant, ką mokinys galėtų padaryti geriau
- Baigiama pozityvia nata
- Tiksliai ir aiškiai susieta su užduoties vertinimo kriterijais (pateikiamos kryžminės nuorodos į tai, ką mokytojas prašė atlikti, padaryti)
- Greitai pateikiama.

Vertinimo mokymuisi procesas

Fundamentalus vertinimo mokymuisi teorijos principas yra: mokiniai turi žinoti **KA** jie turi išmolti, **KODĖL** jų prašoma to mokytis (kaip padengiama programa, kuri jos dalis) ir **KAIP** tai bus vertinama.

Versta iš Dr. Cheryl A Jones (2005). Assessment for learning. London: Learning Skills Development Agency